

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Υπό G. GOUDSWAARD

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἀμστερταμ
καὶ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Διεθνoῦς Ἰνστιτοῦτου Στατιστικῆς

14 Νοεμβρίου 1957

Προεισαγωγικὸν Σημείωμα. Εἰς ἓν τηλεγράφημα τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τῆς Τεχνικῆς Βοηθείας (ὑπὸ ἡμερομηνίαν 24 Ἰουλίου 1957 καὶ ὑπ' ἀριθμ. 3669) ἐδίδετο ἡ ἀκόλουθος περιγραφή τῆς ἀποστολῆς εἰς Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ἀνετίθετο εἰς ἐμέ : «Τοποθέτησις ἐπὶ ἓνα μῆνα ὡς ἐμπειρογνώμονος ἐπὶ τῆς Στατιστικῆς Ἐκπαιδεύσεως». Ἀφ' ἐτέρου παραθέτω σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 7)8)57 ἐπιστολῆς τῆς αὐτῆς Διοικήσεως ἔχον οὕτω : «Ἡ ἐν τῷ συνημμένῳ περιγραφομένη ἐργασία ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ ἓν ἔτος ἀπασχόλησιν εἰς τὸν τομέα τῆς βιομηχανικῆς στατιστικῆς τοῦ συναδέλφου ὑμῶν κ. Somermeijer τοποθετημένου ἤδη πρὸς τοῦτο. Αὕτη θέλει χρησιμεύσει ἐπίσης ὡς ὁδηγὸς διὰ τὴν κατανόησιν τῆς τεχνικῆς ἐργασίας ὑμῶν ὡς συμβούλου τῆς Κυβερνήσεως».

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Ἀθήνας, ἐγένετο φανερὸν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατὰ πρῶτον λόγον ὑπελόγιζε νὰ ἐπιτύχη ἀπὸ μέρους μου μίαν μελέτην, ὡς καὶ εἰσηγήσεις ἀφορώσας τὴν στατιστικὴν ἐκπαίδευσιν. Κατόπιν τούτου ἡ ἐργασία μου ἐβασίσθη κυρίως ἐπὶ τοῦ μνημονευθέντος τηλεγραφήματος. Ἐξ ἄλλου, εἶχον τακτικῶς συζητήσεις μετὰ τοῦ κ. Somermeijer ἀφορώσας τὴν βιομηχανικὴν στατιστικὴν. Ἐπίσης παρέστην εἰς συγκέντρωσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς ΕΣΥΕ καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν συνεργατῶν του. Κατ' αὐτὴν ἔλαβε χώραν γενικὴ συζήτησις ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς βιομηχανικῆς στατιστικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὴν παρούσαν ἔκθεσιν, πάντως, περιορίζομαι εἰς τὰ ζητήματα τῆς στατιστικῆς ἐκπαιδεύσεως, δεδομένου ὅτι ὁ κ. Somermeijer θὰ συντάξῃ τὴν ἔκθεσιν περὶ πάντων ὄσων ἀφορῶσι τὴν βιομηχανικὴν στατιστικὴν.

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διὸ ἐκ τῶν Ἰδρυμάτων Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, εὐρισκόμενα ἀμφοτέρω εἰς Ἀθήνας, διαθέτουν σήμερον ἕδρας στατιστικῆς. Τὴν μίαν ἕδραν, ὑφισταμένην ἀπὸ τοῦ 1948 εἰς τὴν Ἀνωτέραν Σχολὴν Βιομηχανικῶν Σπουδῶν, κατέχει ἔκτοτε ὁ Καθηγητὴς κ. Ε. Μαργαρίτης, τὴν δὲ ἄλλην, καθιερωθεῖσαν τὸ 1956 εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, κατέχει ὁ Καθηγητὴς κ. Κ. Ἀθανασιάδης. Ἡ στατιστικὴ ἀποτελεῖ ὑποχρεωτικῶς ἐξεταστέαν ὕλην τοῦ προγράμματος σπουδῶν τῶν ἀνωτέρω Σχολῶν, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν σπουδαστὴν νὰ ἐπιλέξῃ ταύτην ὡς κύριον θέμα τῶν σπουδῶν του. Ἐν τούτοις, ὑπάρχει ἓνα εἰδικὸν Ἰδρυμα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Στατιστικῆς : «Τὸ Κέντρον Στατιστικῆς Ἐκπαιδεύσεως», προσηρτημένον εἰς τὴν Ἀνωτέραν Σχολὴν Βιομηχανικῶν Σπουδῶν.

Δὲν ἡσχολήθην μὲ τὴν μελέτην τῆς στατιστικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν οἰκονομικῶν σπουδῶν εἰς τὰς προαναφερθείσας δύο Σχολάς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ παρούσα ἔκθεσις περιορίζεται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ «Κέντρου», εἰδικώτερον μάλιστα ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ προβλήματα τῆς τεχνικῆς κατάρτισεως τοῦ προσωπικοῦ (παρόντος καὶ μελλοντικοῦ) τῆς Ἑθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ «Κέντρον Στατιστικῆς Ἐκπαιδεύσεως» λειτουργεῖ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1952)53. Ὁφείλομεν νὰ συγχαρῶμεν τὴν Ἀνωτέραν Σχολὴν Βιομηχανικῶν Σπουδῶν καὶ ἰδιαιτέρως τὸν διευθυντὴν αὐτῆς, Καθηγητὴν κ. Σ. Παπαϊωάννου, διότι ἔσχεν αὐτὴν τὴν πρωτοβουλίαν, ἥτις μαρτυρεῖ ὀξυδερκῆ θεώρησιν τοῦ σημαντικοῦ ρόλου, τὸν ὁποῖον δύναται νὰ παίξῃ ἡ Στατιστικὴ εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν μας καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς χώρας.

Ἡ ἐργασία, ἥτις ἐπετελέσθη κατὰ τὰ πρῶτα 5 ἔτη τοῦ «Κέντρου», ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Διευθυντοῦ Σπουδῶν αὐτοῦ Καθηγητοῦ κ. Μαργαρίτη, εἶναι ἀνωτέρας ποιότητος ἐπιστημολογικῶς καὶ μεγάλης ἀξίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Στατιστικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς ἓνα φυλλάδιον, συντεταγμένον εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ τιτλοφορούμενον : «Ἡ Ὁργάνωσις τῆς

Ἐπιτελεῖται ὑπὸ τοῦ Κ.Σ.Ε. ὡς ἀκολουθῶς ὁ σκοπὸς τοῦ Κ.Σ.Ε. :
 «Ὁ σκοπὸς τοῦ Κέντρου Στατιστικῶν Σπουδῶν» συνίσταται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν σπουδαστῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν των θὰ δύνανται νὰ γίνουσι ἰκανοὶ στατιστικοὶ ὑπάλληλοι εἰς τὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους ἢ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην ἐπιχείρησιν ἢ ὄργανισμὸν».

Τὸ Κ.Σ.Ε. ἀπέκτησεν ἐπίσημον καταστατικὸν ὄργανισμὸν λειτουργίας διὰ τοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1955, ἐκδοθέντος δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 14 παραγρ. 4 τοῦ Νόμου περὶ Ὁργανώσεως τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας, τοῦ ἔτους 1953, συμφώνως πρὸς τὸν ὅποιον :
 «Μετ' εἰσήγησιν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ καὶ τῶν ἐνδιαφερομένων Σχολῶν τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων δύνανται, διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος ἐκδιδόμενου προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Συντομισμοῦ, Οἰκονομικῶν καὶ Παιδείας, νὰ ἰδρυθῶσι μόνιμοι ἔδρα ἢ Σχολαὶ Στατιστικῆς ἢ νὰ ὀργανωθῶσι Φροντιστήρια Στατιστικῆς Ἐκπαιδεύσεως πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως τῶν ὑπαλλήλων τῶν Στατιστικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν πρὸς τοῦτο ἐνδιαφερομένων ἰδιωτῶν».

Μετὰ τὴν πάροδον μιᾶς μεταβατικῆς περιόδου (ἡ ὁποία τελειώνει κατὰ τὸ 1958), οὐδεμία προαγωγὴ ὑπαλλήλων τῆς Ε Σ Υ Ε εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῆς Ὑπηρεσίας αὐτῆς (Διευθυντοῦ καὶ Τμηματάρχου), εἶναι δυνατὴ, ἐὰν ὁ ὑποψήφιος δὲν ἔχη δίπλωμα τοῦ Κ.Σ.Ε. (*). Ἐξ ἄλλου, οἱ νέοι ὑπάλληλοι ἀκαδημαϊκῆς μορφώσεως διορίζονται μὲ βαθμὸν «γραμματέως», ἡ ἐπιλογή δὲ τούτων γίνεταί βάσει εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων.

Εἰς τὸ Κ.Σ.Ε. δύνανται νὰ ἐγγραφῶσι ὅσοι κέκτηνται ἀπολυτήριον σχολῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, κατόπιν ἐπιτυχίας εἰς τὰς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις τούτου διενεργουμένας ἐπὶ τῆς ἀκολουθοῦσης ἕλης : Στοιχειώδη Μαθηματικά (Ἀριθμητικὴ, ἄλγεβρα, γεωμετρία), Οἰκονομικὴ γεωγραφία καὶ ξένη γλῶσσα.

Τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων ἔχει ὡς ἀκολουθῶς :

	Πρῶτον ἔτος	Ἀριθμὸς ὠρῶν ἐβδομαδιαίως
Ὑποχρεωτικὰ μαθήματα		
Μαθηματικά		3
Ὅμοίως : ἀσκήσεις		3
Ἀριθμητικὸς Λογισμὸς		1
Στατιστικὴ Μεθοδολογία		2
Ὅμοίως : ἀσκήσεις		2
Πολιτικὴ Οἰκονομία		2
Δημογραφικὴ Στατιστικὴ		1
Φροντιστήρια (Πρακτικαὶ ἀσκήσεις)		3
		<hr/> 17
Προαιρετικὰ Μαθήματα		
Διοικητικὴ Νομοθεσία		1
Λογιστικὴ		1
Ξέναι Γλῶσσαι (ἀγγλικά-γαλλικά ἢ γερμανικά)		2
		<hr/>
Ὑποχρεωτικὰ Μαθήματα	Δεύτερον ἔτος	
Μαθηματικὴ Στατιστικὴ		1
Στατιστικὴ Ἀνάλυσις		2
Ὅμοίως : Ἀσκήσεις		2
Δημογραφικὴ Στατιστικὴ		2
Οἰκονομικὴ Στατιστικὴ		2
Στατιστικαὶ μέθοδοι εἰς τὰς Ἐπιχειρήσεις		1
Οἰκονομετρία		1
Οἰκονομικὴ ἀνάλυσις		1
Φροντιστήρια (πρακτικαὶ ἀσκήσεις)		3
		<hr/> 15

(*) Καλὸν θὰ ἦτο, ἴσως, ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου νὰ τροποποιηθῇ ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον ὁ νόμος. Θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ προαγωγὴ εἰς Διευθυντὴν ἑνὸς Τμηματάρχου διατελέσαντος εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον, φέρ' εἰπεῖν, ἐπὶ εἰκοσαετία, ἔστω καὶ ἄνευ διπλώματος τοῦ Κ.Σ.Ε.

Προαιρετικά μαθήματα	1
Δημοσία Οικονομία	.1
Ίδιωτική Οικονομική	1
Διοικητική Νομοθεσία	1.
Όργανωσις	1
Έθνικοί Λογαριασμοί	2
Ξένοι Γλώσσαι (αγγλικά-γαλλικά ή γερμανικά)	

Οι σπουδασταί υποχρεούνται να εκλέξουν, να παρακολουθήσουν και να εξετασθούν εις ένα τουλάχιστον προαιρετικόν μάθημα. Πάντως διά τους δημοσίους υπαλλήλους είναι υποχρεωτική ή παρακολούθησις τῆς Διοικητικῆς Νομοθεσίας.

Τά μαθήματα γίνονται τὰς ἀπογευματινὰς καί βραδυνὰς ὥρας, ὥστε νά εἶναι δυνατή ἡ συμμετοχή εις αὐτά τῶν ἐχόντων κάποιαν ἀπασχόλησιν τήν πρωΐαν. Τό τέταρτον περίπου τῶν σπουδαστῶν τοῦ Κ.Σ.Ε., παραλλήλως πρὸς τὰς σπουδὰς του, ἐργάζεται κανονικῶς.

Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1955)56 ὑπῆρχον 20 ἐν ὄλῳ διπλωματοῦχοι τοῦ «Κέντρου», ἐκ τῶν ὁποίων 10 εἶναι ἤδη υπάλληλοι τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας. Κατά τήν διάρκειαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1956 ἔτυχον διπλώματος τοῦ Κ.Σ.Ε. ἕτεροι 20 σπουδασταί. Ὑπάρχουσι ἐπίσης μερικοί σπουδασταί, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθησαν τὰ μαθήματα μόνον τοῦ πρώτου ἔτους καί ἔτυχον ἀντιστοίχου πιστοποιητικοῦ σπουδῶν.

Ἀπό ὠρισμένας ἀπόψεις, ἡ ὀργανώσις τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Κ.Σ.Ε. δέν θεωρεῖται εἰσέτι ὡς πλήρως ἱκανοποιητική. Διά τόν λόγον αὐτόν, μίαν ἀνάλυσις τῆς καταστάσεως, σήμερον ὄτε παρήλθον 5 ἔτη πείρας, θά εἶναι χρήσιμος, ὡς σκοποῦσα νά ἀποτελέσῃ παρόρησιν ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς μίαν συνεχῆ διαδικασίαν προσαρμογῆς τῆς στατιστικῆς. Πᾶσα σύστασις ἐπὶ τοῦ προκειμένου δέον νά καί ἀφ' ἑτέρου διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς στατιστικῆς. Πᾶσα σύστασις ἐπὶ τοῦ προκειμένου δέον νά ἔχη ὡς ἀφετηρίαν τὸ ὅτι δέν πρέπει νά διακοπῆ ἡ συνέχεια τῆς πορείας τοῦ Κ.Σ.Ε. ἐν τῇ προσπάθειά τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεώς του : Ἡ παρούσα δομὴ τοῦ «Κέντρου» ἔχει ἀποδείξει περὶ τῆς ἀξίας τῆς. Δι' ὃ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἐπίπεδον τῆς διδασκαλίας πρέπει νά διατηρηθῆ καί δέον νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τὸ ὁποῖον εἶναι διαθέσιμον διά τήν διδασκαλίαν τῶν ὑποδεικνυμένων μαθημάτων.

Αἱ ἀπαντῶσαι κύρια δυσχέρειαι εἶναι δυνατόν νά διατυπωθῶν ὡς ἑξῆς: α) τὸ ἐν ἰσχύϊ πρόγραμμα εἶναι ἀρκούντως βεβαρυμένον ἐν σχέσει πρὸς τὸν διαθέσιμον χρόνον, ἰδίως εἰς μαθηματικά. β) Τὸ πρόγραμμα παρουσιάζει ὑπερβολικὴν ἀκαμψίαν, μὴ παρέχον ἐπαρκῆ δυνατότητα εἰδι- κεύσεως. γ) Τὰ ζητήματα πρακτικῆς στατιστικῆς, ὡς ἡ κατασκευὴ στατιστικῶν πινάκων, δέν τυγχάνουν ἐπαρκῶς προσοχῆς. δ) Τὸ πρόγραμμα δέν ἀνταποκρίνεται ἀρκούντως εἰς τὰς ἀνάγκας κατάρτισιμοῦ τῶν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω προσωπικοῦ ἐχόντων μίαν κάποιαν ἀρχαιότητα εἰς τὴν Ε.Σ.Υ.Ε.

Δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως τῆς 4 Ἰουλίου 1957 συνεστήθη μία ἐπιτροπή, ἐν ὅψει «τῆς ἀφίξεως προσεχῶς τοῦ Καθηγητοῦ Goudswaard, ἐμπειρογνώμονος μετακληθέντος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διά τήν μελέτην καί τήν σύνταξιν προγραμμάτων στατιστικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι.» Ἡ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴ ἐπεφορτίσθη ὅπως «μελετήσῃ τὸ πρόβλημα τῆς στατιστικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι καί ἐιδικώτερον τὸ πρόβλημα τῆς κατάρτισεως τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τὴν Ε.Σ.Υ.Ε. προσωπικοῦ καί συζητήσῃ τὰ προβλήματα ταῦτα μετὰ τοῦ ἐμπειρογνώμονος». Ἡ σύνθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχει ὡς ἑξῆς :

Πρόεδρος : Στρ. Παπαϊωάννου, Διευθυντῆς τῆς Ἀνωτέρας Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν.

Ἀντιπρόεδρος : Π. Κουβέλης, Γενικὸς Διευθυντῆς τῆς Ἐθνικῆς Στατ. Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος.

Μέλη : Σ. Ἀγαπητίδης, Καθηγητῆς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τὴν Ἀν. Σχ. Βιομηχ. Σπουδῶν καί εἰς τὸ Ε.Μ. Πολυτεχνεῖον.

Β. Helger, Σύμβουλος τῆς Διοικήσεως Τεχνικῆς Βοηθείας τοῦ Ο.Η.Ε. παρὰ τῇ Ἐθν. Στατ. Ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ε. Μαργαρίτης, Διευθυντής τής Έθν. Στατ. Ύπηρε. τής Ελλάδος, Καθηγητής τής Στατιστικής εις τήν Άν. Σχολήν Βιομ. Σπουδών και Διευθυντής Σπουδών του Κέντρου Στατιστικής Έκπαιδεύσεως.

Δ. Ζούκας, Διευθυντής τής Έθν. Στατ. Ύπηρεσίας τής Ελλάδος, επιφορτισμένος με τήν έσωτερικήν εκπαίδευσιν τών υπαλλήλων τής Ε Σ Υ Ε.

Γ ρ α μ μ α τ ε ύ ς : Δ. Κονιδάρης, Τμηματάρχης του Τμήματος Στατιστικής Φυσικής Κινήσεως Πληθυσμού εις τήν Έθν. Στατ. Ύπηρε. τής Ελλάδος.

Κατά τήν διάρκειαν τής παραμονής μου εις Άθήνας, από 5 Σεπτεμβρίου έως 4 Οκτωβρίου 1957, ή Έπιτροπή συνήλθε 5 φορές. Κατά τήν πρώτην συνεδρίασιν έλαβε χώραν γενική συζήτησις πρòς τόν σκοπόν όπως καταστή δυνατόν να προσανατολισθώ επί τής καταστάσεως και επί τών πρòς έπίλυσιν προβλημάτων. Κατά τήν δευτέραν συνεδρίασιν συνεζητήθη έν υπόμνημα, τò όποϊον είχαν έν τῶ μεταξυ υποβάλει. Τοῦτο παρουσίαζεν εις γενικὰς γραμμὰς μερικὰς εισηγήσεις διά τήν, κατά τò δυνατόν, ἄρσιν τών ανωτέρω δυσκολιών. Τοῦτο παρουσίαζεν εις γενικὰς γραμμὰς μερικὰς εισηγήσεις αὐται ἐνεκρίθησαν κατ' ἀρχήν υπό τής Έπιτροπῆς ὁμοφώνως. Μετὰ ταῦτα ἐπεξεργάσθη πλέον λεπτομερεῖς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνεζητήθησαν κατὰ τὰς τρεῖς ἐπομένους συνεδριάσεις. Νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι αἱ προτάσεις αὐταὶ ἔτυχον τής γενικῆς ἐπιδιοκίμασίας. Μερικαὶ τροποποιήσεις ἐφάνη ὅτι ἦσαν ἐπιθυμηταί. Δι' ὃ και ἐλήφθησαν αὐταὶ ὑπ' ὄψιν κατὰ τήν σύνταξιν τής συνοδουούσης τò παρόν ἐκθέσεως τών ἀποτελεσμάτων τής συντελεσθείσης μελέτης. Ἐλπίζω ὅτι αἱ προτάσεις μου, ἴσως ἀπὸ μερικὰς τροπολογίας και μετὰ διευκρίνισιν μερικῶν σημείων, τὰ ὁποῖα ἀκόμη εἶναι πολὺ ἀόριστα, θὰ περιληφθοῦν εις τήν ἔκθεσιν τήν ὁποῖαν ἡ Έπιτροπή πρόκειται νὰ υποβάλλῃ εις τὸν Ύπουργόν Συντονισμοῦ.

Αἱ συζητήσεις κατὰ τὰς πέντε συνεδριάσεις τής Έπιτροπῆς εις ἃς παρέστην διηυκόλουν πολὺ τὸ ἔργον μου. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπὶ πλέον εἶχον ἰδιαιτέρας συζητήσεις μετὰ τὰ μέλη τής Έπιτροπῆς και μετὰ ἄλλα πρόσωπα ἐνδιαφερόμενα διά τὸ προκείμενον θέμα. Εἰδικότερον ἐπωφελήθη πολὺ τής καθημερινῆς μου ἐπαφῆς μετὰ τὸν Καθηγητὴν κ. Μαργαρίτην, μετὰ τοῦ ὁποῖου συνεζήτησα, κατὰ τρόπον λίαν λεπτομερῆ, ὅπαντα τὰ προβλήματα, καθὼς και τὰ ἔγγραφα στοιχεῖα ἀτινα εἰτόμια δια τήν Έπιτροπήν.

II. ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΘΕΙΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1. Γενικαὶ παρατηρήσεις. Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο θὰ ἐκθεθοῦν γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τών διαφόρων μαθημάτων τὰ ὁποῖα εἰσηγοῦμαι. Εἰς τὰ ἐπόμενα δὲ τμήματα παρέχονται λεπτομέρεια ἐπὶ τών προτεινομένων προβλημάτων.

Τὰ μαθήματα τοῦ «Κέντρου Στατιστικῆς Έκπαιδεύσεως» εἶναι προσανατολισμένα κατὰ πρῶτον λόγον πρòς τὰς ἀνάγκας τεχνικῆς ἔκπαιδεύσεως τοῦ ανωτέρου προσωπικοῦ τής Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ύπηρεσίας τής Ελλάδος. Τὸ ἀκαδημαϊκῆς μορφώσεως προσωπικὸν τής Ύπηρεσίας αὐτῆς («προσωπικὸν Α' Κατηγορίας») διαβαθμίζεται εις τὰς ἐξῆς τέσσαρας βασικὰς τάξεις : 1) Διευθυνταί, 2) Τμηματάρχαι, 3) Εισηγηταί, 4) Γραμματεῖς. Ἐπίσης, οἱ ανώτεροι βαθμοὶ τοῦ προσωπικοῦ τής Βας κατηγορίας (κάτοχοι ἀπολυτηρίου σχολῶν μέσης ἐκπαιδεύσεως μόνον) ἀποκαλοῦνται ἐπίσης βαθμοὶ «Εισηγητοῦ» και «Γραμματέως». Οἱ μισθοὶ τών τελευταίων τούτων εἶναι κατὰ τὸ μάλλον ἡ ἥττον τής αὐτῆς στάθμης μετὰ τοὺς μισθοὺς τών Εισηγητῶν και Γραμματέων τής Α' κατηγορίας.

Προκειμένου νὰ σχηματίσῃ τις γνώμην περὶ τών ἀναγκῶν μορφωτικοῦ κατάρτισμοῦ υπαλλήλων δια τὰς διαφόρους κατηγορίας εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ ἀριθμὸς τών θέσεων μῖς ἐκάστης ἐκ τών ὡς ἄνω κατηγοριῶν. Τὸ ἤδη κατέχον θέσεις προσωπικὸν καθὼς και ὁ προβλεπόμενος ἀριθμὸς εις τὸν Νόμον περὶ Ὁργανισμοῦ τής Ε Σ Υ Ε ἔχουν ὡς ἐξῆς :

Θέσεις Α' Κατηγορίας	Κατελημμένοι (*)	Προβλεπόμενοι
Διευθυνταί	10 (2)	13
Τμηματάρχαι	31 (8)	44
Εισηγηταί	20 (15)	60
Γραμματεῖς	13 (10)	80
Σύνολον	74 (35)	197
Θέσεις Β'. Κατηγορίας		
Εισηγηταί	16	17
*Άλλων βαθμῶν	60	65
Σύνολον	76	82
Γενικόν Σύνολον	314 (50)	485

Διά να προσδιορίσωμεν τὸ κατάλληλον ἐπίπεδον τῶν μαθημάτων τοῦ «Κέντρου», πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν ἐξῆς ἀφετηρίαν : Ποῖαι τεχνικαὶ γνώσεις δέον νὰ ἀπαιτοῦνται παρὰ τῶν ὑπάλλληλων τῶν διαφόρων βαθμῶν τῆς Ε Σ Υ Ε, δεδομένης τῆς εἰς τὸ Κ.Σ.Ε. σημαντικῆς θέσεως τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ ἐκπαίδευσις στατιστικολόγων προοριζομένων νὰ προσληφθοῦν εἰς τὴν ἐν λόγω Ὑπερσίαν.

Νομίζω ὅτι τὸ παρὸν ἐπίπεδον τῶν μαθημάτων τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Κ.Σ.Ε. ἀναποκρίνεται, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, εἰς ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαιτηθῆ ἀπὸ ἕνα στατιστικὸν μὲ βαθμὸν τμηματάρχου. Πάντως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθουν μερικαὶ τροποποιήσεις. Ἐν πρώτοις, θεωρῶ εὐκταίαν τὴν περιστολὴν τοῦ ἐβδομαδιαίου ἀριθμοῦ ὥρῶν διδασκαλίας. Πρέπει, βεβαίως, νὰ διατηρηθῆ τὸ ἴδιον ἐπίπεδον καὶ ἡ αὐτὴ ποιότης, ἀλλὰ νὰ περιορισθῆ ἡ ποσότης.

Τὸ προτεινόμενον πρόγραμμα ἐξασφαλίζει μίαν στατιστικὴν μὲ ἀρκετὰ γενικὴν, μέσου ἐπιπέδου, ἡ ὁποία, ὡς εἶναι εὐνόητον, θὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ διὰ τὴν κατάρτισιν στατιστικολόγων, οἱ ὅποιοι θὰ πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς ἄλλας κρατικὰς ὑπηρεσίας ἢ εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Φρονῶ ὅτι ἕνα ἐνιαῖον πρόγραμμα πρέπει νὰ καθιερωθῆ διὰ τὰς σπουδὰς δι' ἃς χορηγεῖται τὸ πιστοποιητικὸν σπουδῶν πρώτου ἔτους, διότι ἐγένετο ἤδη φανερὸν ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἐκλογῆς ἐνὸς ἐκ τῶν προαιρετικῶν μαθημάτων ὑπὸ τὰς δεδομένας συνθήκας παρουσιάζει μειονεκτήματα.

Ἐξ ἄλλου, θὰ πρέπει νὰ παρασχεθῆ διὰ τῶν σπουδῶν τοῦ δευτέρου ἔτους ἡ δυνατότης εἰδικεύσεως. Πρέπει, δηλαδή, νὰ παρέχεται δυνατότης ἐκλογῆς μεταξὺ τῆς συνεχίσεως τῶν σπουδῶν ἐπὶ «μαθηματικῆς κατευθύνσεως» καὶ «μὴ μαθηματικῆς κατευθύνσεως». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαιτῆται ἡ κατοχὴ τοῦ διπλώματος τοῦ δευτέρου ἔτους σπουδῶν ὡς προσόντος διὰ τὴν προαγωγὴν εἰς τὸν βαθμὸν διευθυντοῦ τῆς Ε Σ Υ Ε.

Ὅμως καὶ ἐδῶ τὰ μαθήματα εἶναι δυνατὸν νὰ διατηρηθοῦν εἰς τὸ ὑφιστάμενον ἐπίπεδον, ἡ δὲ ἐπιθυμητὴ μείωσις τοῦ ὄγκου τῆς ὕλης δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ, ἐν προκειμένῳ, κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον : Οἱ σπουδασταὶ δὲν θὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ ὑποχρεωμένοι, συνεπεῖα τῆς εἰδικεύσεως, νὰ παρακολουθοῦν ὅλα τὰ μαθήματα.

Ἐνας νέος κύκλος μαθημάτων στοιχειώδους καὶ πρακτικῆς μορφῆς θὰ εἶδει ὅπως ὀργανωθῆ διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἤδη ἐργαζομένου εἰς τὴν Ε Σ Υ Ε - τόσον τῆς α', ὅσον καὶ τῆς β' κατηγορίας - τὸ ὅποιον μέχρι τοῦδε δὲν ἔτυχε τυπικῆς ἐκπαίδευσως εἰς τὴν στατιστικὴν. Τὸ Κέντρον Στατιστικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἔχει ἀκαδημαϊκὸν χαρακτήρα, τὸν ὅποιον εἶναι εὐκταῖον ὅπως διατηρήσῃ, ἐνῶ τὰ «Προπαρασκευαστικὰ Μαθήματα», τὰ ὁποῖα εἰσηγοῦμαι ἐδῶ, εἰρίσκονται ἐν μέρει κάτω τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἐπιπέδου. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θὰ συνίσταν ὅπως τὰ μαθήματα αὗτα δίδονται ἄχι ὑπὸ μορφήν διαλέξεων εἰς τὸ «Κέντρον», ἀλλὰ ὑπὸ μορφήν πολυγραφημένων φυλλαδίων, διανεμομένων εἰς τὰ ἐνδιαφερόμενα πρόσωπα. Ἡ διαδικασία αὕτη παρουσιάζει τὰ ἐξῆς πρόσθετα πλεονεκτήματα. α) Αἱ δαπάναι θὰ εἶναι πολὺ μικρότεροι ἐν συγκρί-

(*) Ἐντὸς παρενθέσεων : Ἀριθμὸς προσωπικοῦ προσφάτως ἐπιλεγέντος, ἀλλὰ μὴ ἀναλαβόντος εἰσέτι καθήκοντα.

σει πρὸς τὰς δαπάνας τῆς προφορικῆς διδασκαλίας, ἥτις δέον νὰ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ περιόδους. Ἄπαξ καὶ συνταχθῶν τὰ μαθήματα, εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν τόσας φορὰς ὅσας ἐπιθυμῆι τις, ἂν καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ πρέπη νὰ γίνωνται ἀναθεωρήσεις καὶ ἀναπροσαρμογαὶ τούτων. β) Εἶναι δύσκολον νὰ ὑποχρεωθῆ τὸ ἤδη ἐργαζόμενον εἰς τὴν Ε Σ Υ Ε προσωπικόν, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει πολλοὺς ἔχοντας σοβαρὸν ἀρίθμον ἐτῶν προϋπηρεσίας, νὰ παρακολουθήσῃ προφορικὴν διδασκαλίαν, εἰς ὥρας μὴ περιλαμβανομένας εἰς τὸν κεκανονισμένον ὠρᾶριον ἐργασίας καὶ μάλιστα δι' ἀρκούντως μακρὰν χρονικὴν περίοδον (*). γ) Διὰ τῆς προτεινομένης μεθόδου διευκολύνεται ἡ ἐπίλυσις τοῦ προβλήματος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ μαθήματα καὶ ἐκείνου τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ τὸ ὁποῖον εἶναι τοποθετημένον εἰς τὰ περιφερειακὰ γραφεῖα τῆς Ε Σ Υ Ε.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα, δυνάμεθα ἐπίσης νὰ παραθέσωμεν τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῆς UNESCO, ὅπερ φέρει τὸν τίτλον: «The University Teaching of Social Sciences»: «Statistics», σελ. 25: «Ἐν προκειμένῳ, ἡ ἐκπαίδευσις προσώπων ἤδη ἐργαζομένων, τὰ ὁποῖα δυνατὸν νὰ μὴ ἔχουν προηγουμένην στατιστικὴν κατάρτισιν, εἶναι ἐξ ἴσου σημαντικὴ. Πρόκειται περὶ ὑπαλλήλων ἐργαζομένων κατὰ κανόνα εἰς κρατικὰς ἢ ὑπηρεσίας ἢ εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως χρησιμοποιοῦν τὴν στατιστικὴν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καθημερινῆς ἐργασίας των. Ἡ ἐκπαίδευσις αὐτοῦ τοῦ τύπου γίνεται συνήθως ὑπὸ ἐπαγγελματιῶν στατιστικολόγων ἐργαζομένων εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς Ὑπηρεσίας ἢ ἐπιχειρήσεις καὶ μόνον ἐκτάκτως ὑπὸ διδασκόντων εἰς Πανεπιστήμια ἢ ἐπιστημονικὰ Ἰδρύματα».

Βάσει τοῦ ἄρθρου 14, παραγρ. 4, τοῦ ἀπὸ 1953 Νόμου περὶ ὀργανώσεως τῆς Ε Σ Υ Ε, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ θεσμοθετηθῆ διὰ Βασιλικῆς Διατάγματος ἐπίσημον ἰδρυτικὸν καταστατικὸν τῶν «Προπαρασκευαστικῶν Μαθημάτων» διαλαμβάνον τὰ ἐξῆς: Μετὰ τὴν παρέλευσιν μιᾶς μεταβατικῆς περιόδου, μόνον οἱ ὑπάλληλοι οἱ ἔχοντες πιστοποιητικὸν σπουδῶν τὸ ὡς ἄνω κύκλου θὰ δύνανται νὰ προαχθῶν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Εἰσηγητοῦ εἰς τὴν Ε Σ Υ Ε.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν «Προπαρασκευαστικῶν Μαθημάτων» δύναται νὰ μὴ περιορισθῆ μόνον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἐργαζομένου εἰς τὴν Ε Σ Υ Ε προσωπικοῦ.

Αἱ εἰσαγωγικαὶ ἐξετάσεις, αἱ ὁποῖαι προβλέπονται ὑπὸ τοῦ προαναφερθέντος νόμου διὰ τὸ νεοπροσλαμβανόμενον τεχνικὸν προσωπικὸν τῆς Ε Σ Υ Ε, δύναται νὰ βασίζωνται, μερικῶς τουλάχιστον, ἐπὶ τῆς διδασκομένης ὕλης αὐτοῦ τοῦ κύκλου μαθημάτων. Ἄλλα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν, ὡς εἶναι εὐνόητον, θὰ πρέπη νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀνάγκη παρόδου μιᾶς ὀρισμένης μεταβατικῆς περιόδου.

Εἰς ὅλους τοὺς κύκλους μαθημάτων τοὺς ὁποίους εἰσηγοῦμαι εἰς τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν, σημαντικὴν θέσιν καταλαμβάνουν αἱ πρακτικαὶ ἀσκήσεις. Ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω μίαν εἰδικὴν μορφήν τὴν ὁποῖαν θεωρῶ ἐξαιρετικῶς χρήσιμον, ἂν καὶ δὲν θὰ πρέπη νὰ εἶναι ἡ μόνη ἐφαρμοστέα: Πρόκειται διὰ τὴν μελέτην ἐνὸς ἄρθρου ἢ ἐνὸς κεφαλαίου ἐξ ἐνὸς βιβλίου παρά τινος σπουδαστοῦ καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ προφορικὴν παρουσίαν τοῦ κειμένου ὑπ' αὐτοῦ ἀκολουθοῦσάντων ἀπὸ σχετικὴν συζήτησιν.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὅρους εισδοχῆς εἰς τὸ Κ Σ Ε, θὰ εἶχα νὰ παρατηρήσω τὰ ἐξῆς: Εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις, θὰ ἔπρεπε νὰ παρέχεται ἡ δυνατότης ἀπ' εὐθείας ἐγγραφῆς εἰς τὸ δεύτερον ἔτος σπουδῶν εἰς πρόσωπα μὴ ἔχοντα στατιστικὰς γνώσεις ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὰς παρεχομένας κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος σπουδῶν. Ἐπὶ παραδείγματι, ἕνας μηχανικός, ἐπιθυμῶν ὅπως ἐπιδοθῆ εἰς στατιστικὰς σπουδὰς ἐπὶ τῇ πρόψει ἐφαρμογῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐνδεχομένως τῶν στατιστικῶν μεθόδων ἐλέγχου ποιότητος, θὰ πρέπη νὰ γίνεταί δεκτὸς κατ' εὐθείαν εἰς τὸ δεύτερον ἔτος σπουδῶν, ἀκόμη καὶ ἂν προηγουμένης δὲν ἔχη ἀποκτήσει γνώσεις στατιστικῆς. Κατ' ἀναλογία, θὰ πρέπη νὰ παρέχεται τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς πτυχιούχους ὀρισμένων ἀνωτάτων σχολῶν ὅπως γίνονται δεκτοὶ εἰς τὸ πρῶτον ἔτος σπουδῶν ἄνευ εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων. Ἐπειδὴ δὲν εἶμαι ἐπαρκῶς ἐνήμερος τῆς συνθέσεως τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν εἶμαι συνεπῶς εἰς θέσιν νὰ εἰσηγηθῶ βάσει ποίων πτυχίων θὰ ἔδει ὅπως χορηγῆται τὸ δικαίωμα τῆς ἄνευ ἐξετάσεων ἐγγραφῆς.

(*) Ἀκόμη καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν υἱοθετηθῆ ἡ ἐδῶ περιγραφομένη μέθοδος, θὰ ἦτο ἴσως ἄξιον συστάσεως ὅπως συμμετέχουν εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα μόνον οἱ σχετικῶς νέοι ὑπάλληλοι, φέρ' εἰπεῖν οἱ προσληφθέντες μεταπολεμικῶς.

Αί εισαγωγικά εξετάσεις διὰ τούς κατόχους μόνον ἀπολυτηρίου μέσης ἐκπαιδύσεως θὰ πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν ἰσχύουσαι καὶ ἀλίστα νὰ καταστοῦν περισσότερο ἐπαχθεῖς. Αἱ ἐν ἰσχύϊ εἰσαγωγικά εξετάσεις γίνονται ἐπὶ τῆς ὕλης ἣτις διδάσκειται εἰς τὴν μέσῃ ἐκπαιδύσειν. Δὲν νομίζω, ὅμως ὅτι ἕνας μέσης ἰκανότητος σπουδαστῆς, μὲ κατάρτισιν μόνον μέσης ἐκπαιδύσεως, θὰ δυνηθῆ νὰ ἀφομοιώσῃ κατὰ τρόπον ἰκανοποιητικόν τὴν ὕλην τοῦ πρώτου ἔτους. Θὰ ἦτο δυνατόν, λοιπόν, νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἡ διενέργεια τῶν εξετάσεων εἰσαγωγῆς εἰς τὸ πρῶτον ἔτος βάσει τῆς ὕλης τῶν «Προπαρασκευαστικῶν Μαθημάτων». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οἱ ὑποψήφιοι οἱ κατέχοντες μόνον ἀπολυτήριον μέσης ἐκπαιδύσεως θὰ ἀναπληρῶνουν —οὕτως εἶπεν— διὰ τῶν προκαταρκτικῶν γνώσεων στατιστικῆς, ἃς θὰ ἔχουν ἀποκτήσει χάρις εἰς τὰ «Προπαρασκευαστικά Μαθήματα», τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, τὴν ὁποῖαν διαθέτουν οἱ συνυποψήφιοι αὐτῶν οἱ προερχόμενοι ἐκ τῶν ἀνωτάτων σχολῶν. Οὕτω, ἡ ὁμάς τῶν πρωτοετῶν σπουδαστῶν θὰ καταστῆ πλέον ὁμοιογενής.

Ἡ σειρά «Προπαρασκευαστικῶν Μαθημάτων» πρέπει νὰ τεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κ.Σ.Ε. διὰ τὴν «προκαταρκτικὴν ἐκπαίδευσιν» τῶν ὑποψηφίων του, κατόχων ἀπολυτηρίου μέσης ἐκπαιδύσεως, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπιθυμοῦν νὰ προετοιμασθοῦν διὰ τὰς εξετάσεις εἰσαγωγῆς εἰς τὸ πρῶτον ἔτος αὐτοῦ. Διὰ τὴν εἰδικὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑποψηφίων δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὀργανωθῆ προφορικὴ διδασκαλία. Πρέπει, ὅμως, νὰ δίδεται εἰς τούτους ἡ εὐκαιρία νὰ μετέχουν εἰς πρακτικὰς ἀσκήσεις καὶ εἰς συζητήσεις ὀργανουμένας ὑπὸ μορφὴν φροντιστηριακῆν. Κατὰ κάποιον τρόπον, ἤθελε καθιερωθῆ, λοιπόν, εἰς τὸ Κέντρον ἐν νέον ἔτος σπουδῶν, προπαρασκευαστικοῦ χαρακτῆρος.

2. «Προπαρασκευαστικά Μαθήματα».

Τὸ προτεινόμενον πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τούτων ἐκτίθεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 Παράρτημα. Ἡ σύνταξις τῶν μαθημάτων εἶναι δυνατόν νὰ ἀνατεθῆ εἰς τὸν ἐκ τῶν διευθυντῶν τῆς ΕΣΥΕ εἰδικῶς ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν ἐντὸς τῆς Ὑπηρεσίας ἐκπαίδευσιν τοῦ προσωπικοῦ, ὅστις παρουσιάζεται πλῆρως ἐνδεδειγμένος πρὸς τοῦτο. Εἶναι προφανές, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἀπαιτηθῆ ἡ συνεργασία τῶν παρὰ τῇ ΕΣΥΕ ἐμπειρογνομῶνων ἐκάστου τομέως.

Ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συνταχθοῦν εἰδικῶς διὰ τὸν κύκλον αὐτὸν ὅλα τὰ μαθήματα πρωτοτύπως. Εἰς ὠρισμένους περιπτώσεις εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δανεισμός χρησίμου ὕλικου ἐκ τῆς ὕφισταμένης βιβλιογραφίας. Οὕτω ὑπάρχουν πολλὰ στοιχειώδη ἐγχειρίδια, ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται, ἐν μέρει τουλάχιστον, νὰ βασισθῆ ἡ σύνταξις τοῦ κεφαλαίου «Στοιχεῖα στατιστικῆς μεθοδολογίας». Παραδείγματος χάριν, ἀναφέρω τὸ βιβλίον τοῦ R.G.D. Allen, «Statistics for Economists». Ὁμοίως δι' ὠρισμένα ἄλλα θέματα δυνατόν νὰ χρησιμεύουν ὡς βάσις αἱ ἐκδόσεις τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν ἢ τῶν Εἰδικῶν Διεθνῶν Ἰδρυμάτων.

Ἐκαστον μάθημα πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ὠρισμένον ἀριθμὸν ἀσκήσεων καὶ ἐρωτήσεων, τῶν ὁποίων οἱ παραληφτὰ θὰ ὀφείλουν νὰ ἀποστέλλουν τὰς λύσεις καὶ ἀπαντήσεις εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συντάξεως τῶν μαθημάτων. Οὗτος θὰ διορθῶνῃ ταύτας καὶ θὰ τὰς ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν ἀποστείλαντα συνοδευόμενος ὑπὸ μίας ἐγκυκλίου, ἣτις θὰ περιέχῃ τὰς ὀρθὰς λύσεις καὶ μίαν ἐκθεσιν περὶ τῶν συχνότερον ἀπαντῶντων λαθῶν εἰς τὰς ἀποσταλείσας λύσεις.

Ἐπὶ πλέον θὰ πρέπει νὰ ὀργανοῦται μία συζήτησις κάθε ἑβδομάδα, κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ κτίριον τοῦ Κ.Σ.Ε. Κατ' αὐτὴν, οἱ συμμετέχοντες θὰ δύνανται νὰ θέτουν ἐρωτήσεις ἐπὶ τοῦ μαθήματος τὸ ὁποῖον ἔχουν ἀμέσως προηγουμένως μελετήσει, καὶ μὲ τὴν σειράν των θὰ ὀφείλουν νὰ ἀπαντοῦν εἰς ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ τίθενται εἰς τούτους ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὕλης. Τὰς συζητήσεις δυνατόν νὰ διευθύνουν οἱ συντάκται τῶν ἐν λόγῳ μαθημάτων.

Ἡ διάρκεια τῶν μαθημάτων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθῆ ἔτησις.

Κατὰ τὸ πέρασ τῶν μαθημάτων δυνατόν νὰ προβλεφθοῦν εξετάσεις. Πάντως, διὰ τὸ προσωπικόν τῆς ΕΣΥΕ τὸ ὁποῖον διαθέτει μίαν σχετικὴν ἀρχαιότητα θὰ ἦτο ἴσως προτιμότερον νὰ μὴν ὑπάρχουν τυπικαὶ εξετάσεις. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς γενομένης παρὰ τῶν τελευταίων μελέτης εἶναι δυνατόν νὰ κριθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει : α) τῶν ἀπαντήσεων τῶν μετεχόντων εἰς τὰς ἀσκήσεις καὶ τὰς ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ συνοδεύουν ἕκαστον μάθημα, β) τοῦ ρόλου ἐκάστου εἰς τὰς ἑβδομαδιαίας φροντιστηριακὰς συζητήσεις, γ) μίᾳ προσωπικῆς ἐργασίας, τὴν ὁποῖαν ὀφείλουν νὰ συντάξουν κατὰ τὸ πέρασ τῶν μαθημάτων.

Τὸ θέμα αὐτῆς τῆς ἐργασίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ σπουδαστοῦ συμβουλευομένου προκαταβολικῶς ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἐπικεφαλῆς τῆς συντάξεως.

Ὡς ἐν ἐνδεχομένον μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀναφέρω, ὅτι μία τοιαύτη ἐργασία θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐτοιμάζεται ἐν σχέδιον μεταφράσεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐνὸς στατιστικοῦ κειμένου, μεθοδολογικοῦ χαρακτήρος, ἐκ τῶν ἐκδιδομένων παρὰ τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκτηθῆ βαθμιαίως μία συλλογὴ μεταφράσεων τοιούτων κειμένων, δυναμένη νὰ προσφέρῃ χρήσιμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔργον τῆς Ε Σ Υ Ε.

3. Πρῶτον ἔτος σπουδῶν τοῦ Κ. Σ. Ε.

Δυνατὸν νὰ προβλεφθοῦν τὰ ἀκόλουθα μαθήματα :

- Α. Μαθηματικά
- Β. Στατιστικὴ Μεθοδολογία
- Γ. Πολιτικὴ Οἰκονομία
- Δ. Θεωρία καὶ Ἐφαρμογὴ τῶν στατιστικῶν ἐρευνῶν
- Ε. Δημογραφικὴ στατιστικὴ καὶ μελέτη τῶν πληθυσμιακῶν προβλημάτων.
- ΣΤ. Στατιστικὴ καὶ Οἰκονομικὴ ἀνάλυσις.

Παρατηρήσεις :

Ἐπὶ τοῦ ὑπὸ στοιχείου Α: Πρβλ. τὸ προτεινόμενον πρόγραμμα, ὅπερ ἐκτίθεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2 παράρτημα.

Ἐπὶ τοῦ ὑπὸ στοιχείου Β: Ὁ σκοπὸς τῶν σπουδῶν Στατιστικῆς Μεθοδολογίας κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος δὲν συνίσταται εἰς τὴν κατάρτισιν ἐιδικῶν δυναμένων νὰ ἐφαρμόσουν τὰς προκεχωρημένας μεθόδους τῆς μαθηματικῆς στατιστικῆς. Οἱ παρακολουθήσαντες τὸ μάθημα τοῦτο θὰ πρέπει νὰ εἶναι εἰς θέσιν : α) νὰ κρίνουν ἐπὶ ποίῳν σημείων τῆς ἐργασίας των εἶναι χρήσιμον νὰ συμβουλευθοῦν ἕνα εἰδικὸν ἐπὶ τῆς μαθηματικῆς στατιστικῆς, β) νὰ διεξάγουν μετὰ τοῦ εἰδικοῦ συζήτησιν τεχνικῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ προβλήματος, γ) νὰ κατανοοῦν τὰς λύσεις τὰς ὁποίας θὰ εἶδῃ ὁ εἰδικός.

Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως δοθῆ κατὰ τὸ δυνατὸν σαφεστέρᾳ εἰκῶν τοῦ εἰσηγουμένου προγράμματος, θεωρῶ προτιμότερον νὰ ἀναφερθῶ ἰδιαίτερώς εἰς ἐν ἔγχειρίδιον. Καὶ τοῦτο διότι μία ἀπλῆ ἀπαρίθμησις θεμάτων δὲν ἐκφράζει ἐπαρκῶς ἐπὶ ποίου ἐπιπέδου καὶ μέχρι ποίῳν λεπτομερειῶν πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, φρονῶ ὅτι τὸ ἔγχειρίδιον τῶν W. Allen Wallis καὶ Harry G. Roberts: «Statistics, A New Approach» δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι εὐκταῖον νὰ ἀκολουθηθῆ ἐπακριβῶς τὸ ἐν λόγῳ ἔγχειρίδιον. Ὅμως, τὸ ἐπίπεδόν του, ἡ ὕλη τὴν ὁποίαν πραγματεύεται καὶ ὁ πρακτικὸς του χαρακτήρ προσαρμόζονται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ μαθήματος στατιστικῆς μεθοδολογίας τοῦ πρώτου ἔτους σπουδῶν τοῦ Κ.Σ.Ε.

Τὸ ἔγχειρίδιον τοῦτο παρέχει, κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικῶς ἀπλόν, ἐπαρκῶς πλήρη θεώρησιν τοῦ πεδίου τῆς συγχρόνου μαθηματικῆς στατιστικῆς. Ἐφ' ἑτέρου, δὲν εἰσέρχεται εἰς τὰς μαθηματικὰς λεπτομερείας τῶν θεμάτων. Ἐνα μάθημα τοιούτου εἴδους εἶναι σκόπιμον νὰ ἔχουν παρακολουθήσει, εἰδικώτερον, ὅσοι διακόπτουν προσωρινῶς τὰς σπουδὰς των μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Κ.Σ.Ε., καθὼς καὶ ὅσοι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος δὲν ἀκολουθοῦν τὸν κλάδον τῆς στατιστικῆς ἀναλύσεως. Ἐπὶ παραδείγματι, οἱ προαναφερθέντες ὀφείλουν νὰ γνωρίζουν τί εἶναι ἡ «ἀνάλυσις τῆς διακυμάνσεως» καὶ εἰς ποῖα εἶδη προβλημάτων εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῆ. Δὲν εἶναι, ὅμως, ἀπαραίτητον νὰ δύναται οὗτοι νὰ χρησιμοποιήσουν αὐτὴν τὴν τεχνικὴν μέθοδον. Ἐξαιροῦνται τοῦτο μόνον αἱ πλεόν ἀπλάϊ περιπτώσεις.

Εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ βιβλίον τῶν Wallis καὶ Roberts χρησιμοποιεῖ μόνον τὰ στοιχειώδη μαθηματικὰ καὶ ὄχι τὲν διαφορικὸν λογισμὸν, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνεται εἰς τὴν ὕλην τῶν μαθηματικῶν τοῦ πρώτου ἔτους. Ἐπομένως, κατὰ τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ἀσκήσεις εἶναι δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ τις περισσότερον εἰς μαθηματικὰ. Προετίμησα, πάντως, νὰ ὑποδείξω ὡς «πρότυπον» τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξ αἰτίας τοῦ πρακτικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος. Πράγματι, τὰ ἔγχειρίδια τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν ἀνώτερα μαθηματικὰ ἔχουν κατὰ κανὸνα μᾶλλον θεωρητικὸν χαρακτήρα. Ἐπὶ πλεόν δὲν χρησιμοποιοῦν μόνον τὸν διαφορικὸν λογισμὸν ἀλλὰ, καὶ κυρίως, τὸν δλοκληρωτικὸν λογισμὸν, ὁ ὁποῖος δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὴν ὕλην τῶν μαθηματικῶν τοῦ πρώτου ἔτους

Ἐπί τοῦ ὑπό στοιχείου Δ: Σκοπὸς τοῦ μαθήματος αὐτοῦ εἶναι νὰ παράσχη μίαν πλεον ἐμβαθύνουσαν ἀνάπτυξιν τῶν κεφαλαίων «Ἀρχαί τῆς μεθόδου τῶν δειγματοληψιῶν» καὶ «Τεχνικὴ τῆς Ἑρεῦνης», ὡς αὐταὶ ἐκτίθενται εἰς τὰ «Προπαρασκευαστικὰ Μαθήματα». Τὸ βιβλίον τοῦ F. Yates δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἐν προκειμένῳ ὡς πρότυπον, ἐὰν ἀφεθοῦν κατὰ μέρος τὰ πολὺ δύσκολα τμήματα αὐτοῦ. Δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐπίσης τὸ βιβλίον τοῦ H. Kellerer, τοῦ ὁποίου ἐτοιμάζεται ἤδη μετάφρασις εἰς τὴν ἑλληνικὴν.

Ἐπί τοῦ ὑπό στοιχείου Ε: Τὸ πρῶτον μέρος, περιλαμβάνον τὴν δημογραφικὴν στατιστικὴν, εἶναι ἐκ τῶν καθιερωμένων ἤδη μαθημάτων τοῦ πρώτου ἔτους. Τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συντημηθῇ ἐλαφρῶς διὰ νὰ ἀφήσῃ περιθώριον πρὸς διδασκαλίαν τῆς οικονομικῆς ἀπόψεως τῶν πληθυσμιακῶν προβλημάτων καὶ τῆς σχετικῆς πρὸς αὐτὰ δημογραφικῆς ἀναλύσεως.

Ἐπί τοῦ ὑπό στοιχείου ΣΤ: Εἰς τὸ μάθημα τοῦτο δεόν νὰ ἐπεξηγηθοῦν ἐκεῖναι αἱ στατιστικαὶ τεχνικαὶ μέθοδοι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἰδιαίτερον σημασίαν διὰ τὴν οικονομικὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν οικονομικὴν πολιτικὴν. Τὰς ἐν λόγῳ μεθόδους δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τρεῖς κατηγορίας:

α) Κατασκευὴ καὶ χρησιμοποίησις οικονομικῶν ἀριθμοδεικτῶν.

β) Ἀνάλυσις τῶν οικονομικῶν στατιστικῶν.

Μελέτη τῶν χρονολογικῶν σειρῶν, τῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν, τῆς κατανομῆς τῶν εἰσοδημάτων, τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως.

γ) Ὀλικαὶ Οἰκονομικαὶ στατιστικαί.

Ἐθνικὸν εἰσόδημα καὶ Ἐθνικὸν λογαριασμό, Πίνακες εἰσόδου καὶ ἐξόδου («Input — Output Tables»), ἰσοζύγιον πληρωμῶν.

Ῥαρίριον τοῦ ἀνωτέρω Προγράμματος

Πρῶτον ἐξάμηνον	Ῥραι ἐβδομαδιαίως		
	Μαθήματα	Πρακτικαὶ	Σύνολον
		Ἀσκήσεις	
1. Μαθηματικά	1	2	3
2. Στατιστικὴ Μεθοδολογία	2	2	4
3. Πολιτικὴ Οἰκονομία	2	—	2
4. Θεωρία καὶ ἐφαρμογὴ τῶν στατ. ἐρευνῶν	1	1	2
5. Δημογραφικὴ Στατιστικὴ	1	—	1
			12
Δεύτερον ἐξάμηνον			
1. Μαθηματικά	1	1	2
2. Στατιστικὴ Μεθοδολογία	2	2	4
3. Θεωρία καὶ ἐφαρμογὴ στατ. ἐρευνῶν	1	1	2
4. Δημογραφικὴ Ἀνάλυσις	1	—	1
5. Οἰκονομικὴ στατιστικὴ καὶ Οἰκονομικὴ Ἀνάλυσις	1 1)2	1 1)2	3(*)

4. Δεύτερον ἔτος σπουδῶν Κ. Σ. Ε.

Θεωρῶ εὐκταῖον ὅπως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δημιουργηθοῦν δυνατότητες εἰδικεύσεως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ βασικὰ μαθήματα εἶναι τὰ αὐτὰ διὰ πάντας τοὺς σπουδαστάς, ἡ δὲ εὐχέρεια ἐπιλογῆς περιορίζεται μόνον εἰς μερικὰ προαιρετικὰ μαθήματα. Νομίζω, ὁμως, ὅτι πρέπει νὰ καταστήθῃ δυνατὴ ἡ συνέχισις τῶν σπουδῶν, μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τοῦ πρώτου ἔτους, ἀνευ παρακολουθήσεως προσθέτων μαθημάτων μαθηματικῶν καὶ μαθηματικῆς στατιστικῆς. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου παραπέμπω εἰς ὅσα παρετήρησα εἰς τὴν ἀνωτέρω παράγραφον 3 (ἐπὶ τοῦ ὑπό στοιχείου Β) ἐν σχέσει μὲ τὸ ζήτημα ποίας γνώσεις μαθηματικῆς στατιστικῆς δεόν νὰ ἔχουν οἱ

(*) Ἀνὰ μίαν ὥραν ἐβδομαδιαίως δι' ἕκαστον τῶν μαθημάτων α, β καὶ γ, τὰ ὁποῖα ἀνελύθησαν ἀμέσως ἀνωτέρω. Ἦτσι, μίαν ὥραν διδασκαλίας καὶ μίαν ὥραν πρακτικῶν ἀσκήσεων, καθεὺν δύο ἐβδομάδας, δι' ἕκαστον μάθημα.

μη ειδικευόμενοι επί ταύτης. Τά ανωτέρω ἔχουν σημασίαν καί εὐρίσκουν ἐφαρμογήν ἐιδικώτερον ἐἰς τήν περίπτωσιν καθ' ἣν ἀπαιτεῖται ἡ κατοχή τοῦ διπλώματος τοῦ δευτέρου ἔτους σπουδῶν τοῦ Κ.Σ.Ε. ὡς προσόντος διὰ τήν προαγωγήν εἰς τόν βαθμόν διευθυντοῦ εἰς τήν Ε.Σ.Υ.Ε. Ἐπί παραδείγματι ἀπό ἕνα Τμηματάρχην, λόγου χάριν τῆς στατιστικῆς Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, κατέχοντα πιστοποιητικόν σπουδῶν τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Κ.Σ.Ε. καί ἐπιθυμοῦντα νά ἀποκτήσῃ προσόντα διὰ τήν προαγωγήν του εἰς διευθυντήν, δέν εἶναι δυνατὸν νά ἀπαιτηθοῦν γνώσεις μαθηματικῶν πέραν ἐκείνων τοῦ πρώτου ἔτους, ἐκτός ἂν ὁ ἴδιος προτιμᾷ νά συνεχίσῃ σπουδὰς ἐπὶ μαθηματικῆς κατεθύνσεως. Ἄλλως, δέον νά παρασχεθῇ εἰς τοῦτον ἡ δυνατότης νά ἐιδικευθῇ εἰς τὸ πεδίον τῆς «Ἐφηρμοσμένης στατιστικῆς», ὡς αὕτη ἀναπτύσσεται εἰς τὸ ὁμότιτλον μάθημα τὸ ὁποῖον διδάσκεται εἰς τήν Σχολήν Ἐφαρμογῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰνστιτούτου Στατιστικῆς καὶ Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν (INSEE) τῶν Παρισίων, διὰ τήν κατηγορίαν τῶν «Attachés stagiaires» (ἀσκούμενοι ὑπάλληλοι μέσων βαθμῶν τοῦ INSEE). Διὰ λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν τοῦ μαθήματος τούτου παραπέμπω εἰς τὸ φυλλάδιον τὸ περιέχον τὸ πρόγραμμα τῆς Σχολῆς Ἐφαρμογῆς. Παρομοίᾳ ὕλη — ἂν καὶ κάπως ὀλιγώτερον πλήρης — διδάσκεται ἤδη εἰς τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Κ.Σ.Ε. ὑπὸ τήν μορφήν μαθημάτων τιτλοφορουμένων ὡς ἀκολουθῶς: Δημογραφικὴ Στατιστικὴ, Οἰκονομικὴ στατιστικὴ, Οἰκονομικὴ ἀνάλυσις, Ἐθνικοὶ λογαριασμοί. Ὡς συμπληρωματικὴ ὕλη δυνατὸν νά ἀπαιτῆται ἡ τῶν περιλαμβανομένων ἤδη εἰς τὸ πρόγραμμα μαθημάτων «Ὁργάνωσις» καὶ «Νομοθεσία».

Θὰ ἦτο δυνατὸν νά προβλεφθοῦν δύο προσέτι τομεῖς ἐιδικεύσεως :

- α) Στατιστικαὶ Μέθοδοι ἐν τῇ βιομηχανίᾳ.
- β) Μαθηματικὴ Στατιστικὴ καὶ Οἰκονομετρία.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν στατιστικῶν μεθόδων εἰς τήν βιομηχανίαν ἀσφαλῶς δύναται νά ἀναπτυχθῇ. Τὸ γεγονός, μάλιστα, ὅτι τὸ Κ.Σ.Ε. εἶναι προσηρτημένον εἰς Σχολὴν Βιομηχανικῶν Σπουδῶν ἀπτελεῖ πρόσθετον λόγον διὰ νά δοθῇ ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τὸν τομέα τούτον.

Διὰ τὰ α' καὶ β' εἶναι ἀπαραίτητος μία πλέον προκεχωρημένη κατάρτισις εἰς μαθηματικὰ καὶ στατιστικὴν ἀνάλυσιν. Εἰς τὸ Παράρτημα 2 ἐκτίθεται τὸ προτεινόμενον πρόγραμμα τοῦ μαθήματος τῶν μαθηματικῶν. Τὸ μάθημα τῆς στατιστικῆς ἀναλύσεως δυνατὸν ν' ἀντιστοιχῇ εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ βιβλίου «Analyse Statistique» τῶν E. Morice καὶ F. Chartier. Ἦτοι δέον νά συνεχισθῇ τὸ μάθημα τοῦτο ὡς διδάσκεται σήμερον εἰς τὸ Κέντρον.

Διὰ τοὺς ἀκολουθοῦντας τὰς «Στατιστικὰς Μεθόδους ἐν τῇ βιομηχανίᾳ» τὸ ὑφιστάμενον μάθημα περὶ τοῦ ἐλέγχου ποιότητος θὰ πρέπη προφανῶς νά εἶναι ἐξ ἴσου ὑποχρεωτικόν. Ἄφ' ἑτέρου, δι' ὅσους ἐκλέγουν «Μαθηματικὴν στατιστικὴν καὶ Οἰκονομετρίαν» θὰ πρέπη νά προστεθῇ εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ τήν στατιστικὴν ἀνάλυσιν τὸ διδασκόμενον σήμερον μάθημα Οἰκονομετρίας.

Ἐν συμπεράσματι, συμφώνως πρὸς τὸ ἐκτεθὲν σχέδιον, κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος θὰ εἶναι ἀπαραίτητα τὰ κάτωθι μαθήματα :

1. Μαθηματικὰ
2. Στατιστικὴ Ἀνάλυσις
3. Ἐλεγχος τῆς ποιότητος
4. Οἰκονομετρία
5. Ἐφηρμοσμένη στατιστικὴ
6. Ὁργάνωσις καὶ Νομοθεσία.

Ἐκ τῶν μαθημάτων τούτων ὁ σπουδαστὴς θὰ δύναται νά ἐκλέξῃ ἕνα ἐκ τῶν ἀκολουθῶν συνδυασμῶν :

Τομεῖς ἐιδικεύσεως	Ἀριθμοὶ μαθημάτων		
α) Στατιστικαὶ Μέθοδοι ἐν τῇ Βιομηχανίᾳ	1	2	3
β) Μαθηματικὴ Στατιστικὴ καὶ Οἰκονομετρία	1	2	4
γ) Ἐφηρμοσμένη Στατιστικὴ		5	6

Ώραριον τῶν ἀνωτέρω προγραμμάτων

	Ώραι ἑβδομαδιαίας		
	Μαθηµατα	Πρακτικαὶ	Σύνολον
	Ἀσκήσεις		
α) Στατιστικαὶ Μέθοδοι ἐν τῇ βιομηχανίᾳ			
– Μαθηµατικὰ	1	1	2
– Στατιστικὴ Ἀνάλυσις	2	2	4
– Ἐλεγχος ποιότητος	1	1	2
			<hr/> 8
β) Μαθηµατικὴ Στατιστικὴ καὶ Οἰκονοµετρία			
– Μαθηµατικὰ	1	1	2
– Στατιστικὴ Ἀνάλυσις	2	2	4
– Οἰκονοµετρία	1	1	2
			<hr/> 8
γ) Ἐφηροσµένη Στατιστικὴ			
– Ἐφηροσµένη Στατιστικὴ	4	2	6
– Ὁργάνωσις καὶ Νοµοθεσία	2	–	2
			<hr/> 8

Ὁ ἀριθµὸς τῶν ὥρῶν —ἐποµένως δὲ καὶ τὸ ἐπίπεδον τῶν μαθηµάτων— ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν ἐπακριβῶς πρὸς τὰς ὥρας καὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς καθιερωµένης ἤδη διδασκαλίας. Συνεπῶς, αἱ προεκτεθεῖσαι προτάσεις εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἤδη διδασκοµένων εἰς τὸ Κ.Σ.Ε. μαθηµάτων καὶ εἰς τρόπον ὥστε, ὡς πρὸς τὸ σηµεῖον τοῦτο, νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ συνέχεια μεταξύ ἰσχύοντος καὶ ὑπὸ τροποποίησιν προγράµµατος. Ἡ ἀπλούστευσις τοῦ ἰσχύοντος προγράµµατος κατορθοῦται ἐνταῦθα διὰ τοῦ περιορισµοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποχρεωτικῶν μαθηµάτων. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐισαγωγῆς τοῦ συστήµατος εἰδικεύσεως.

Ἐν ἑκ τῶν προαπαιτουµένων διὰ τὰς ἐξετάσεις κατὰ τὸ πέρασ τοῦ ἔτους θὰ πρέπη νὰ εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ σπουδαστοῦ σύνταξις μιᾶς προσωπικῆς ἐργασίας, ἐπὶ θέµατος ἐκλεγοµένου ὑπ' αὐτοῦ τούτου, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ Σπουδῶν τοῦ «Κέντρου». Τοῦτο θὰ παράσχη τὴν δυνατότητα τῆς καθιερώσεως περαιτέρω εἰδικεύσεως ἐντὸς μιᾶς ἐκάστης ἐκ τῶν τριῶν ἀνωτέρω εἰδικότητων. Ἐπὶ παραδείγματι, ἕνας σπουδαστὴς ἐφηροσµένης στατιστικῆς δυνατὸν νὰ ἐπιδοθῇ εἰδικῶς εἰς τὴν μελέτην τῆς δημογραφίας, προκειµένου νὰ ἐκλέξη τὸ θέµα τῆς «διατριβῆς» του ἐκ ταύτης.

Εἶναι πιθανὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀκαδηµαϊκοῦ ἔτους νὰ παρουσιασθοῦν ὀλιγάριθμοι ὑποψήφιοι δι' ὠρισµένας ἐκ τῶν εἰδικότητων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιµετωπισθῇ ἡ προσωρινὴ διακοπὴ τῆς διδασκαλίας ὠρισµένων μαθηµάτων καὶ ἡ παρασκευὴ τῶν σπουδαστῶν διὰ τὰς ἐξετάσεις δι' ἀτομικῆς μελέτης τῆς ἀπαραιτήτου βιβλιογραφίας ἐπὶ τοῦ ἢ τῶν ἐν λόγῳ θεµάτων, ἧτις μελέτη θέλει γίνεσθαι τῇ βοήθειᾳ καὶ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν καθηγητῶν τοῦ «Κέντρου». Ἀκόµη καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἀριθµὸς τῶν σπουδαστῶν εἶναι κάπως µεγαλύτερος, δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἄποψις ὅτι ἡ μέθοδος ἐκπαιδεύσεως διὰ διαλέξεων δὲν εἶναι ἡ καλυτέρα δυνατὴ, καὶ ἀσφαλῶς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἡ µόνη ἐφαρµοζοµένη. Ἐπ' αὐτοῦ παραπέµπω εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς UNESCO: «The University Teaching of Social Sciences, Statistics», Τµῆµα «Μέθοδοι διδασκαλίας» (σελ. 33-34).